

Groene Zomerschool brengt taal en rekenen in het groen

Leren in en over het groen. Dat is het thema van de zomerschool in Apeldoorn die deze zomervakantie voor het eerst van start gaat. 's Ochtends krijgen leerlingen extra hulp bij taal en rekenen. 's Middags trekken ze de natuur in op landgoed Het Woldhuis en passen spelenderwijs hun verworven kennis toe. "Levensecht leren staat hierbij centraal", aldus Erwin Groenenberg van Veldwerk Nederland. "De koppeling tussen leren en beleven versterkt elkaar en de natuur is daar een ideale omgeving voor."

Tien basisscholen uit Apeldoorn en omgeving doen deze zomer mee met de Groene Zomerschool. De gemeente Apeldoorn subsidieert het project in het kader van de Bestuursafspraken over het 'Effectief benutten van voorschoolse en of vroegschoolse educatie (vve) en extra leertijd voor jonge kinderen'. Dertig leerlingen van de groepen 5, 6 en 7 spijkeren tijdens de laatste twee weken van de vakantie hun kennis bij op het gebied van taal of rekenen. Ieder kind werkt onder begeleiding aan een persoonlijk programma. In de middag trekken de leerlingen erop uit, de natuur in.

Groene omgeving

Leerplein055, een stichting voor openbaar basisonderwijs in Apeldoorn, nam het initiatief voor de Groene Zomerschool. Naast de gemeente, werkt ze daarbij samen met Veldwerk Nederland, Oberon en Agentschap NL. Veldwerk Nederland kreeg de opdracht van Agentschap NL om een inventarisatie te maken van het bestaande lesmateriaal van NME-centra. "Wij hebben werkvormen geïnventariseerd op het snijvlak van taal, rekenen, en natuur, milieu en duurzaamheid. De vraag was ook welke van deze lesmaterialen het beste aansluiten bij de situatie in Apeldoorn", vertelt Groenenberg. Het is volgens Groenenberg de eerste keer dat een zomerschool zo nadrukkelijk de verbinding legt met de natuur. En die keuze is eigenlijk ook heel logisch, zegt Yolanda Klaaysen, projectleider van de zomerschool Apeldoorn en directeur van basisschool De Kakelhof in Hoenderloo. "We zijn hier in Apeldoorn omringd door de natuur. Dat biedt de kans om ook die verbinding te leggen tussen groen en het taal- en rekenprogramma. Mijn ervaring is dat sommige kinderen leerstof veel eerder begrijpen als ze het op een andere manier aangeboden krijgen. Ik geloof sterk in het principe van 'beleven, begrijpen, bekliven'."

Onderwijstijdverlenging

Het fenomeen 'zomerscholen' is één van de vormen van onderwijstijdverlenging, naast bijvoorbeeld weekendschool of de verlengde schooldag. Onderwijsachterstandgemeenten ontvangen middelen voor onderwijstijdverlenging vanuit de regeling Onderwijstijdverlenging 2009-2015. Binnen deze regeling ligt de focus op het verbeteren van de taal- en rekenprestaties en het verbeteren van de aansluiting tussen basis en voortgezet onderwijs. Vanaf 1 januari 2012 krijgen de G33-gemeenten en de G4 nog eens 100 miljoen euro extra vanuit het ministerie van OCW. De focus ligt hier op de kwaliteitsverbetering van de voor- en vroegschoolse educatie en realiseren van uitbreiding van de onderwijstijd op het gebied van taal en rekenen. Meer informatie: www.onderwijstijdverlenging.nl, www.oberon.eu.

Extra steuntje

De Zomerschool wil kinderen dus een extra steuntje in de rug geven om in het nieuwe schooljaar meer uit zichzelf te kunnen halen. "Naast het verbeteren van taal en rekenen, ontdekken ze ook hun talenten en bouwen ze zelfvertrouwen op", vertelt Ton Klein, onderzoeker/adviseur bij Oberon, onderzoeks- en adviesbureau voor de onderwijs- en welzijnssector. Oberon begeleidt de 29 projecten op het gebied van onderwijstijdverlenging die in 2009 van start zijn gegaan. Vijftien projecten zijn inmiddels een zomerschool gestart. Naast de begeleiding monitort Oberon het proces en verzamelt leerlinggegevens

op het gebied van taal, rekenen en sociaal-emotionele ontwikkeling. Zomerscholen zijn niet alleen gericht op cognitieve vaardigheden, maar ook op het bevorderen van sociale competenties, motivatie, zelfsturing en de vaardigheid om samen te werken, zo blijkt uit het onderzoek 'Zicht op zomerscholen' van Oberon in 2011. Bovendien helpt het de leerlingen om alvast een beetje in de 'leerstand' te komen, na de vakantie. "Het is een lange vakantie, soms hebben leerlingen weinig te doen en gaat de eerder opgedane kennis deels verloren in die zes vrije weken. De zomerschool bereidt ze vast voor op de start van het nieuwe schooljaar."

Daarnaast is het voor kinderen die in de zomer niet op vakantie gaan, een kans om er toch op uit te trekken en nieuwe vrienden te maken.

Lectoraat Natuur & Ontwikkeling Kind

Hogeschool Leiden en Stichting Veldwerk Nederland, zijn een samenwerkingsverband aangegaan voor het Lectoraat Natuur & Ontwikkeling Kind. Met praktijkgericht onderzoek wordt door lector Dieuwke Hovinga onder meer onderzocht wat het leereffect is van natuur als speelleeromgeving op bijvoorbeeld de taal- leesontwikkeling en het mathematische denken. Een student van het Freudenthal Instituut assisteert bij het ontwikkelen van het curriculum.

Levensecht leren

Leerplein055 heeft samen met Veldwerk Nederland een lesprogramma samengesteld, waarbij het 'levensecht leren' centraal staat. In de ochtend ligt de nadruk op de cognitieve ontwikkeling. "We werken dan specifiek aan het verbeteren van de leerprestaties op het gebied van taal en rekenen. Op basis van een grondige analyse van de dossiers van de kinderen, stellen leerkrachten een persoonlijk reken- of taalprogramma samen", legt Klaaysen uit. "We sluiten zoveel mogelijk aan bij

de behoefte van de kinderen. Daarbij speelt ook de kennismakingsavond een belangrijke rol. Dat geeft ons tevens de mogelijkheid om de ouders te betrekken bij het verbeteren van de leerprestaties. Want dat is ook een belangrijke succesfactor: de ouderbetrokkenheid."

Tijdens het middagprogramma trekken de kinderen erop uit in de natuur. "We hopen dat door de verbinding tussen beleving en theorie, het 'kwartje' eerder valt", zegt Groenenberg. "Buiten zijn alle zintuigen aan het werk. Door beleving, neem je als het ware een andere weg in je hersenen. Je stimuleert je geheugen beter, doordat je meerdere gebieden in je hersenen activeert." In de praktijk betekent dit dat er zoveel mogelijk een koppeling wordt gelegd tussen de ochtend en de middag. 's Ochtends wordt bijvoorbeeld gewerkt aan automatiseren, breuken en vermenigvuldigen. In de middag gaan de leerlingen de natuur in en leren daar hoe je de lengte van een boom meet, hoe ver je in een bostype kunt kijken, welke afstanden verschillende dieren in het bos afleggen, enzovoorts."

Natuurbeleving

De natuur is een ideale speelleeromgeving, die zich uitstekend leent voor het levensecht leren, zegt Ellen Leussink, procesmanager Onderwijs & Innovatie bij Agentschap NL en actief in de programma's Natuur- en MilieuEducatie (NME) en Leren voor Duurzame Ontwikkeling (LvDO). "De natuur biedt volop ontwikkelingskansen voor kinderen. Kinderen kunnen er hun energie kwijt, juist die kinderen die moeilijk stil kunnen zitten in de klas. Ze zijn beter geconcentreerd, het maakt ze rustiger en het stimuleert tot samen spelen. Daarnaast heeft het een positieve invloed op de gezondheid. Ze zijn letterlijk in de frisse lucht én in beweging", aldus Leussink.

Uit onderzoek is bekend dat leerlingen die op de basisschool meer natuur- en milieueducatie hebben gehad, zich positiever gedragen ten aanzien van de natuur dan kinderen die geen natuuronderwijs hebben gehad (onderzoek 'Hoe Duurzaam is NME?', Smit et al. 2006).

Natuuronderwijs onder druk

Ondanks deze positieve bevindingen verdwijnt natuur steeds meer uit kinderlevens. Voor veel kinderen is natuur te ver weg om er zelf te kunnen en mogen spelen. Daarnaast gaan leerkrachten minder vaak met hun klas de natuur in. "Binnen het reguliere lesprogramma ligt de focus nadrukkelijk op taal en rekenen. Natuuronderwijs staat onder druk", legt Leussink uit. "En dat blijkt ook uit recent onderzoek van het Cito. Nederlandse kinderen scoren steeds lager op het kennisgebied Natuur en Techniek." Yolanda Klaaysen, zelf directeur van een basisschool, bevestigt dit. "Binnen het normale schoolprogramma is er weinig ruimte om van de gebaande wegen af te wijken. Iedere school geeft zijn eigen invulling aan natuuronderwijs door middel van een lesmethode en vaak worden natuuronderwerpen geïntegreerd in projecten."

Hiaten in natuuronderwijs

Uit de periodieke peilingen van het Cito wordt duidelijk dat basisscholen steeds minder tijd hebben voor natuuronderwijs en dat de kennis bij leerlingen 'ernstige hiaten' vertoont (onderzoek PPON 2011). "Over het algemeen is de kennis die leerlingen hebben van het domein Biologie oppervlakkig, er is nauwelijks sprake van enige diepgang. Leerlingen kennen bepaalde feiten en verschijnselen, maar het geven van functies en verklaringen is voor veel leerlingen een brug te ver." Aldus PPON-onderzoek van maart 2012. Inmiddels staat Nederland voor natuuronderwijs niet meer in de top tien van best presterende landen. In vergelijking met andere landen besteedt Nederland in het basisonderwijs minder aandacht aan natuuronderwijs (TIMMS).

Kansen

Volgens Leussink is het belangrijk om ook buiten de reguliere schooltijd te zoeken naar momenten waarop geleerd kan worden over de natuur en in de natuur. De zomerschool en andere initiatieven van onderwijstijdverlenging bieden deze kans. "Ik roep NME-centra dan ook op om in gesprek te gaan met schoolbesturen en – directies om samen een innovatieve invulling te geven aan het onderwijsachterstandenbeleid. Daarbij is het belangrijk om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de dagelijkse realiteit en behoeften van het onderwijs. Als je hier echt in verdiept, en als je kunt achterhalen waar je als NME-professional meerwaarde kunt bieden, dan word je een partner in plaats van aanbieder." Een ander voordeel van groene allianties met zomerscholen is dat de NME-locaties ook in de zomerperiode optimaal gebruikt worden. Ton Klein van Oberon: "De groene zomerschool in Apeldoorn is de perfecte locatie om het 'levensecht leren' in de praktijk te brengen. We hopen natuurlijk dat deze manier van leren een vaste plek krijgt in het reguliere lesprogramma." Erwin Groenenberg van Veldwerk Nederland: "Wij geloven sterk in het belevingsaspect. Niet leren vanuit de boeken, maar vanuit de beleving. We zijn dan ook erg gemotiveerd om na de zomer de verhalen van de leerlingen die de zomerschool bezochten met anderen te delen."

Meer informatie:

Madeleine Schouten: mschouten@leerplein055.nl

Ellen Leussink: ellen.leussink@agentschapnl.nl

